

HRVATSKO CRNOGORSKI DODIRI

Ivan Mažuranić

Baltazar Bogišić

Kao honorar za izradu grandiozne figure Njegoša u jablaničkom mramoru, znameniti kipar Ivan Meštrović nije tražio ništa „osim kriške sira i pleće od ovna“, jer je to bio njegov „‘hommage’ pjesniku i narodu koji ga je rodio“

U stoljećima duge povezanosti i prožimanja hrvatske i crnogorske povijesti na ovom geopolitičkom prostoru, postoje mnoge poveznice. Često su spona bile zajednički interesi, zajedničke opasnosti, ali i suprotnosti, sučeljavanja i sukobi. Radi boljeg upoznavanja povijesti ova dva susjedna naroda tj. prisjećanja na nju, navešću samo neke, tzv. izvanjce istaknute intelektualce i umjetnike Hrvate koji su dali značajan doprinos afirmaciji Crne Gore u europskim okvirima. Oni su ta svoja djela nesebično darivali bez nekog većeg interesa, uz malu nadoknadu, ili čak bez nadoknade, poštujući hrabru borbu za slobodu, čojstvo i junaštvo Crnogoraca. Najznačajniji od njih su nam dobro poznati:

Ivan Mažuranić (1814 - 1890) hrvatski književnik, jezikoslovac, prevoditelj, pravnik i političar kao i hrvatski ban. Završio je studij filozofije u Zagrebu i Mađarskoj, a pravo u Zagrebu. U Beču je od 1850. god. obnašao najviše političke funkcije vezane za Hrvatsku, a bio je djelatnik i u radu Hrvatskog sabora. Kao Hrvatski ban pokrenuo je živu reformsku djelatnost kojom su u Hrvatskoj uvedeni mnogobrojni moderni instituti. Tada su uvedene odgovornosti bana (vlade) Saboru, dioba sudstva i uprave, te neovisnost sudaca, sloboda tiska, uređeno pravo na javno okupljanje, donesen zakon o zavičajnoj pripadnosti (što je kod nas sada upravo aktuelno), poboljšano pučko školstvo, osnovano Zagrebačko sveučilište i učinjene mnoge druge reforme, koje nemaju premca u razdoblju do 1918. god. Bio je široke naobrazbe, čovjek sa odličnim poznavanjem suvremene književnosti, što je imalo utjecaja na njegovo pjesništvo. Napisao je 1846. god. svoje najveće književno djelo, spjev Smrt Smail-age Čengića. Poslužio se povijesnim događajem o silniku, tiraninu i osvajaču koji ugnjetava crnogorski narod. Priča glorificira junaštvo, borbu i pobjedu pravde od strane srčanih pobunjenika Crnogoraca. Spjev je pjesnički preradio i produbio do opće univerzalne ideje slobode i pravde. Poznata je pjesnikova misao da treba ljubiti svoj narod, a štovati ostale. Evo nekoliko stihova iz III dijela – Četa:

**»Djeco moja, hrabri zatočnici,
Vas je ova zemlja porodila,
Kršovita, ali vami zlatna.
Djedi vaši rodiše se tudijer,
Oci vaši rodiše se tudijer,
I vi isti rodiste se tudijer:
Za vas ljepše u svijetu neima.**

**Djedi vaši za nj lijevahu krvcu,
Oci vaši za nj lijevahu krvcu,
Za nj vi isti krvcu prolijevate:
Za vas draže u svijetu neima.
Orô gnijezdo vrh timora vije,
Jer slobode u ravnici nije.**

Josip Slade (1828 - 1911) hrvatski graditelj i arhitekt rođen u Trogiru je „donio novi kreativni impuls u arhitekturi i urbanizmu Cetinja i Crne Gore. Njegova arhitektura u Crnoj Gori se s pravom smatra reprezentativnom i autentičnom i predstavlja značajan segment jedinstvene kulturne baštine. Njegovo stvaralaštvo je zabilježilo period prosperiteta prijestolničke i crnogorske kulture“, kako je rečeno na okruglom stolu 3.10. 2015. god. Školovao se u Splitu i Padovi gdje je doktorirao filozofiju, te inženjerstvo i graditeljstvo. Radio je u Splitu, Zadru, Šibeniku, Trstu, Bosni i Crnoj Gori. Njegova djelatnost u Crnoj Gori i Boki kotorskoj je bila vrlo plodna. Projektirao je Zetski dom, zgradu austrijskog poslanstva s crkvom, dvorac knjaza Nikole na Cetinju, most i prvi kružni tok u Nikšiću, i kolni put (serpentine) Kotor – Cetinje.

Baltazar Baldo Bogišić (1834 - 1908) iz Cavtata, hrvatski znanstvenik, pravnik, etnograf i povijesni pisac. Doktorat iz filozofije stekao je u Giessenu 1862, a doktorat prava i političkih znanosti u Beču 1864. god. Bio je knjižničar u slavenskom dijelu bečke Dvorske knjižnice od 1863. do 1868. Proučavao je izvorne običaje u Slavenu i objavio studiju O važnosti sakupljanja narodnih pravnih običaja kod Slavena. Njegovo djelo Pisani zakoni na slavenskom jugu iz 1872. sadržava pregled pravne povijesti južnih Slavena.

Na poziv crnogorskog knjaza Nikole i uz suglasnost ruskog cara Aleksandra II pristupio je 1872. izradbi crnogorskoga građanskog zakonika. Taj Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru stupio je na snagu 1. 07. 1888. god. U izradi Zakonika nastojao je patrijarhalne običaje crnogorskog rodovsko - plemenskoga poretka pretvoriti u pravne norme prilagođene suvremenim potrebama. Zakonik je preveden na više stranih jezika i postao je tada predmetom mnogih rasprava. Njim je živo narodno pravo pretočio

u zakonske odredbe, nastojeći da one odraze suvremene potrebe i posebnosti naroda.

Napisao ga je na temelju dubokog znanstvenog proučavanja i razrade cjelokupnog razvitka pravnog sistema i života Crne Gore, uključujući norme crnogorskog običajnog prava. On je postao djelo trajne kulturne vrijednosti i spada u red izuzetnih djela općeg kulturnog stvaralaštva.

Vlaho Bukovac (1855-1922) hrvatski slikar iz Cavtata, jedan je od najznačajnijih hrvatskih slikara, s prijelaza iz XIX u XX st. On je pored Čeha J. Čermaka i Francuza T. Valeria, uradio najviše slika sa temama iz crnogorskog života. Studirao je u Parizu 1877-1880. na Ecole des Beaux-Arts i od 1880. u Parizu ima vlastiti studio. Poput romantičara, i Bukovac je zaljubljenički gledao na Crnogorce, energične gorštace, njihovu slavnu prošlost i borbu za slobodu. U ondašnjoj Europi je postojalo živo interesiranje za taj neobično hrabar narod.

Poslije Berlinskog kongresa (1878) Crna Gora doživljava očigledan prosperitet u svim segmentima društvenog života. Mada je zatečena kulturna i civilizacijska razina bila uvjetovana skromnim mogućnostima male knjaževine, uporedo sa uspjesima na političkom i vojnom planu, rasle su mogućnosti za kulturni preobražaj i napredak. Prekretnica u afirmiranju crnogorske kulture i uvjeti za njen prosperitet inicirani su i intenzivirani upravo u vrijeme vladavine knjaza Nikole.

Po pozivu knjaza Nikole, Bukovac je boravio na njegovom dvoru na Cetinju. Počeo je slikom Crnogorka na obrani 1878 god, slikom guslara 1879, slikama knjaževske obitelji crnogorskog vladarskog para i njihovo devetoro djece 1883. god, pa sve do Razgovora Crnogorki i Crnogorka uz bunar 1919. god.

Vlaho Bukovac

V.Bukovac - Crnogorka na obrani